

Т. Г. Гільберг, Л. Б. Паламарчук

ГЕОГРАФІЯ

Підручник для 7 класу
загальноосвітніх навчальних закладів

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ
«Грамота»
2015

УДК 91(075-3)

ББК 26.8я721

Г47

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ МОН України від 20.07.2015 р. № 777)*

Умовні позначення:

— запитання і завдання;

— повторимо головне;

— працюємо з картою та атласом;

— практична робота;

— сторінка дослідника;

— дослідження;

— цікавий факт.

Гільберг Т. Г.

Г47   Географія : підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. /

Т. Г. Гільберг, Л. Б. Паламарчук. — К. : Грамота, 2015. — 264 с. : іл.

ISBN 978-966-349-537-8

Підручник відповідає новому Державному стандарту базової і повної загальної середньої освіти (2011) та новій програмі з географії.

У ньому розкрито особливості природи нашої планети, материків і океанів. Підручник формує в учнів уявлення про різноманітність і єдність природи, сприяє розумінню ними ролі географічної оболонки в житті людей і впливу суспільства на природні умови.

Видання містить фотографії, картосхеми і малюнки, що поглиблює навички та вміння учнів працювати з різними джерелами географічної інформації. Методичний апарат підручника активізує розвиток інтелектуальних і практичних умінь і навичок школярів, їхньої самостійної роботи й інтересу до вивчення природи материків і океанів.

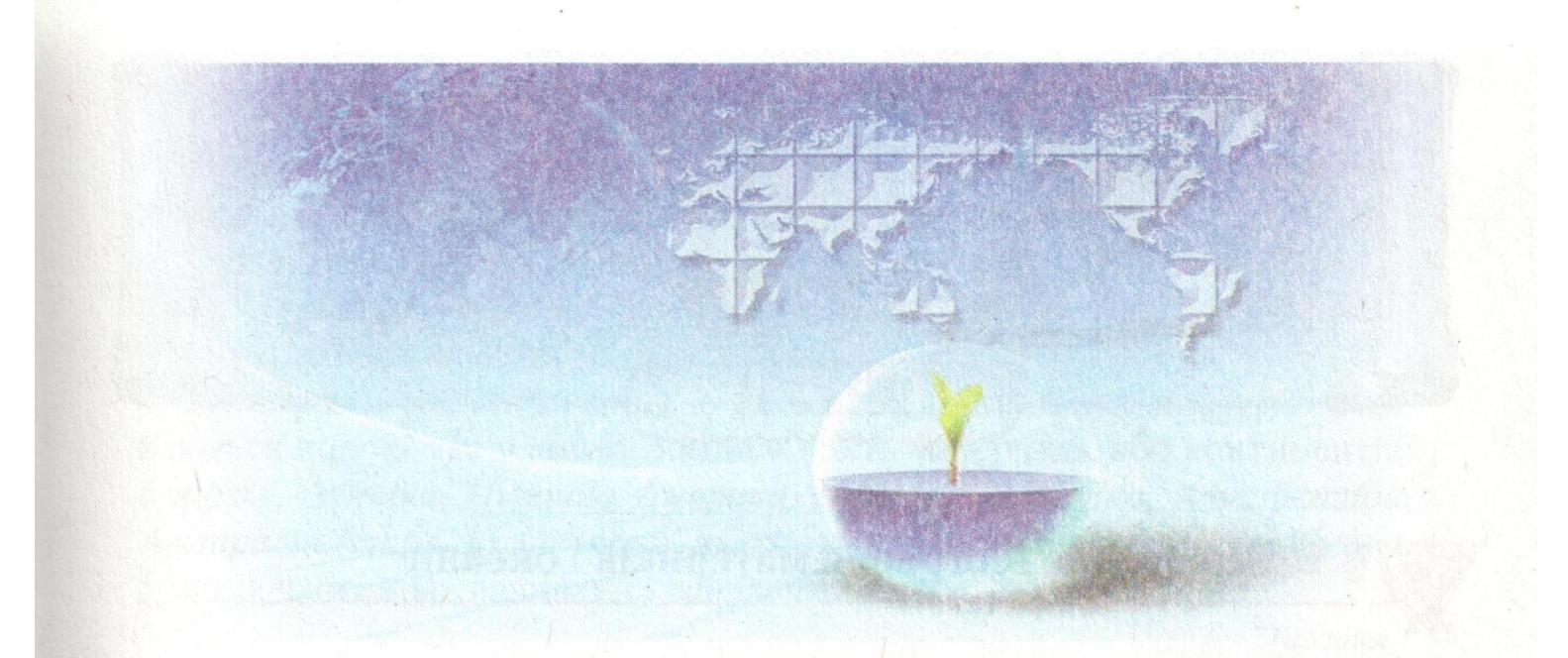
Для учнів, учителів, методистів, батьків.

УДК 91(075-3)

ББК 26.8я721

ISBN 978-966-349-537-8

© Гільберг Т. Г., Паламарчук Л. Б. 2015
© Видавництво «Грамота», 2015

Шановні семикласники!

Перед вами підручник з географії. У 7 класі ви поглиблюватимете свої знання з цього предмета. У підручнику вміщено пізнавальну й цікаву інформацію про природу материків і океанів, про різні народи й країни планети, про закономірності розвитку географічної оболонки, у середовищі якої ми живемо та яку маємо оберігати.

Земля – це спільний дім для всіх людей планети, місце їхнього проживання й діяльності. На нашій планеті мешкають мільярди живих організмів, є гори, рівнини, океани, моря, річки, озера, болота, багато корисних копалин і різноманітних мінералів.

Щоб оволодіти необхідними для кожної людини знаннями, дуже важливо навчитися працювати з підручником: уміти аналізувати зміст, визначати головне в тексті, виконувати завдання, користуватися картами, схемами та малюнками. Деякі методи й прийоми роботи з підручником вам відомі з попередніх класів. Використовуйте ці вміння й удосконалюйте їх.

Нові терміни, поняття, географічна номенклатура, подані в підручнику, мають вас зацікавити. Рубрики допомагатимуть вам зосередитися на потрібному. Запитання та завдання, висновки й поради сприятийуть кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Географія тісно пов'язана з життям людей, тому додаткові знання та нову інформацію про природні явища й суспільні події, що відбуваються на Землі, можна отримати, коли регулярно дивитися телепередачі, слухати радіо, користуватися Інтернетом, читати географічну літературу, газети й журнали.

Вагомим доповненням до підручника є атлас, комплект контурних карт і посібник з географії «Практичні роботи. Тестові завдання. 7 клас».

Успіхів!

Автори

Зміст

Від авторів	3
Вступ	4
§ 1. Що вивчає географія материків і океанів	4
§ 2. Джерела географічної інформації про материки й океани	7
Розділ I. Закономірності формування природи материків і океанів	11
Тема 1. Форма і рухи Землі	11
§ 3. Форма Землі	11
§ 4. Рухи Землі. Добове обертання Землі та його наслідки	13
Тема 2. Материки й океани – великі природні комплекси географічної оболонки	18
§ 5. Походження материків і океанів	18
§ 6. Тектонічні структури	21
<i>Практична робота 1 .....</i>	23
§ 7. Клімат і кліматотвірні чинники	24
§ 8. Водні маси, їх властивості. Океанічні течії	29
§ 9. Кліматичні пояси й типи клімату Землі	33
§ 10. Природні комплекси материків і океанів.	
Широтна зональність і вертикальна поясність	37
Розділ II. Материки тропічних широт	40
Тема 1. Африка	40
§ 11. Географічне положення Африки. Дослідження та освоєння материка	41
<i>Практична робота 2 .....</i>	43
<i>Практична робота 3 .....</i>	43
§ 12. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини	44
<i>Практична робота 3 (продовження) .....</i>	46
§ 13. Загальні ознаки клімату	47
§ 14. Кліматичні пояси та типи клімату	50
<i>Практична робота 4 .....</i>	53
§ 15. Води суходолу. Використання водних ресурсів	55
<i>Практична робота 3 (продовження) .....</i>	57
§ 16. Природні зони. Закономірності їх розміщення	58
§ 17. Стихійні явища природи. Екологічні проблеми.	
Об'єкти Світової природної спадщини	63
§ 18. Населення Африки. Держави	68
<i>Практична робота 3 (продовження) .....</i>	74
Тема 2. Південна Америка	76
§ 19. Географічне положення Південної Америки.	
Дослідження та освоєння материка	77
<i>Практична робота 5 .....</i>	80
§ 20. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини	80
<i>Практична робота 5 (продовження) .....</i>	83
§ 21. Загальні ознаки клімату. Кліматичні пояси та типи клімату	84
<i>Практична робота 6 .....</i>	87
§ 22. Води суходолу	89

<i>Практична робота 5 (продовження)</i>	91
§ 23. Природні зони. Вертикальна поясність Анд.	
Зміни природи материка людиною	92
<i>Практична робота 5 (продовження)</i>	95
§ 24. Сучасні екологічні проблеми материка.	
Об'єкти Світової природної спадщини	96
§ 25. Населення Південної Америки. Держави.	
Зв'язки України з державами Південної Америки.....	98
<i>Практична робота 5 (продовження)</i>	100
Тема 3. Австралія	102
§ 26. Географічне положення Австралії.	
Дослідження та освоєння материка	102
<i>Практична робота 7</i>	105
§ 27. Клімат. Води суходолу	106
<i>Практична робота 7 (продовження)</i>	110
§ 28. Унікальність рослинності та тваринного світу. Природні зони.	
Екологічні проблеми материка	110
<i>Практична робота 7 (продовження)</i>	112
§ 29. Населення Австралії. Україна й Австралія	113
<i>Практична робота 7 (продовження)</i>	115
Розділ III. Полярний материк планети	117
Тема 1. Загальні відомості про Антарктиду	117
§ 30. Географічне положення Антарктиди. Дослідження материка	117
<i>Практична робота 8</i>	121
Тема 2. Природа материка	121
§ 31. Тектонічна будова, рельєф, клімат, рослинність і тваринний світ Антарктиди. Природні багатства, їх використання.	
Екологічні проблеми материка	121
<i>Практична робота 8 (продовження)</i>	124
Розділ IV. Материки Північної півкулі	126
Тема 1. Північна Америка	126
§ 32. Географічне положення Північної Америки.	
Історія відкриття та освоєння материка	127
<i>Практична робота 9</i>	128
§ 33. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини	129
<i>Практична робота 9 (продовження)</i>	131
§ 34. Загальні ознаки клімату. Кліматичні пояси й типи клімату	132
§ 35. Води суходолу	136
<i>Практична робота 9 (продовження)</i>	139
§ 36. Природні зони. Вертикальна поясність у горах	140
§ 37. Зміни природи материка людиною	143
§ 38. Населення. Держави материка	146
<i>Практична робота 9 (продовження)</i>	148
Тема 2. Євразія	150
§ 39. Географічне положення Євразії	150
<i>Практична робота 10</i>	153

§ 40. Дослідження та освоєння материка	154
§ 41. Тектонічна будова. Рельєф і роль внутрішніх сил у його формуванні	157
<i>Практична робота 10 (продовження)</i>	159
§ 42. Рельєф. Роль зовнішніх сил у його формуванні	160
§ 43. Корисні копалини Євразії	164
§ 44. Загальні ознаки клімату Євразії	166
§ 45. Кліматичні пояси та типи клімату	169
<i>Практична робота 11</i>	173
§ 46. Води суходолу. Річки басейнів Північного Льодовитого й Атлантичного океанів	175
§ 47. Річки басейнів Тихого й Індійського океанів, внутрішнього стоку. Озера	178
<i>Практична робота 10 (продовження)</i>	182
§ 48. Природні зони: арктичні пустелі, тундра й лісотундра	182
§ 49. Зони лісів помірного поясу. Лісостепи та степи	185
§ 50. Напівпустелі й пустелі помірного поясу. Савани та вологі субекваторіальні й вологі екваторіальні ліси	189
<i>Практична робота 10 (продовження)</i>	194
§ 51. Зміни природи материка людиною. Природоохоронні території	195
§ 52. Населення Євразії	197
§ 53. Найбільші держави Європи й Азії. Зв'язки України з країнами Європи й Азії	201
<i>Практична робота 10 (продовження)</i>	204
Розділ V. Океани	206
Тема 1. Тихий океан	207
§ 54. Природа Тихого океану	207
<i>Практична робота 12</i>	211
§ 55. Острови в Тихому океані, їх походження	212
<i>Практична робота 12 (продовження)</i>	217
Тема 2. Атлантичний океан	218
§ 56. Природа Атлантичного океану	218
<i>Практична робота 12 (продовження)</i>	222
Тема 3. Індійський океан	223
§ 57. Природа Індійського океану	223
<i>Практична робота 12 (продовження)</i>	225
Тема 4. Північний Льодовитий океан	226
§ 58. Природа Північного Льодовитого океану	227
<i>Практична робота 12 (продовження)</i>	230
Розділ VI. Вплив людини на природу материків та океанів	232
Тема 1. Використання природних багатств материків та океанів	232
§ 59. Природні ресурси материків та океанів	232
Тема 2. Екологічні проблеми материків та океанів	239
§ 60. Забруднення навколишнього середовища	239
Короткий словник географічних термінів і понять	245
Додатки	248

Навчальне видання

*Гільберг Тетяна Георгіївна,
Паламарчук Лариса Борисівна*

ГЕОГРАФІЯ

Підручник для 7 класу
загальноосвітніх навчальних закладів

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Редактор *Н. Батуринська*
Художній редактор *Ю. Ясінська*
Технічний редактор *Л. Ткаченко*
Комп'ютерна верстка *Г. Нурко*
Коректори *I. Барвінок, С. Бабич*

Підписано до друку 9.09.2015 р. Формат 70×100/16.

Папір офс. № 1. Гарнітура Петербург.

Друк офс. Ум. др. арк. 21,384. Обл.-вид. арк. 20,36

Умовн. фарбовідб. 85,536

Наклад 3000 прим.

Зам. №392/11.

Видавництво «Грамота».

01033, м. Київ, вул. Паньківська, 25, оф. 15.

Тел./факс: (044) 253-98-04. Електронна адреса: gramotanew@bigmir.net
www.gramota.kiev.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру України
суб'єктів видавничої справи ДК № 341 від 21.02.2001 р.

Віддруковано з готових діапозитивів видавництва «Грамота»
на ПП «Юнісофт», 61036, м. Харків, вул. Морозова, 13 Б.
Свідоцтво ДК № 3461 від 14.04.2009 р.